

Prikaz

Mladen Staničić: *Dugo putovanje Hrvatske u Europsku Uniju*

Naklada Ljevak, 2005., 286 str.

Dr. Mladen Staničić, dugogodišnji je komentator i kolumnist za praćenje međunarodnih odnosa, ravnatelj *Instituta za međunarodne odnose* u Zagrebu, voditelj istraživačkog programa "Unapređenje međunarodnih odnosa Hrvatske", te predavač na poslijediplomskom studiju na Fakultetu političkih znanosti.

Dugo putovanje Hrvatske u Europsku Uniju, knjiga simboličkog naslova, ukazuje upravo na činjenicu koliko traje nastojanje Hrvatske za ulaskom u europsku zajednicu država, osvjetljavajući institucionalnu i legalnu proceduru koja stoji na pragu ulaska, te standarde i kriterije koje je potrebno usvojiti. Stvaranjem hrvatske države kao neovisnoga i suverenoga međunarodno-pravnog entiteta, kao glavni strateški cilj zacrtan je ulazak u punopravno članstvo EU. Međutim, vjerovalo se da će sve tranzicijske zemlje automatski biti primljene, ne vodeći pritom računa koliko je u stvarnosti dugotrajan proces tranzicije iz komunističkog u demokratski sustav vrijednosti, institucija, načina života.

Četiri uvodna poglavlja knjige predstavljaju donekle skretanje sa puta prosječnog čitatelja prema očekivanoj tematici predviđenoj naslovom: procesu ulaska Hrvatske u Europsku Uniju, s naglaskom na gospodarski aspekt, koristi i troškove samog procesa; mjesto Hrvatske i EU u kontekstu globalizacije i unilateralnog američkog vodstva, te reafirmirane liberalne demokracije, kojima autor posvećuje pažnju u nastavku knjige, posebno ulozu Hrvatske kao zemlje predvodnice u procesu približavanja Jugoistoka Europe euroatlantskim integracijama, kao i strategiji hrvatskog vodstva na tom putu.

Nastojeći podijeliti knjigu u dvije cjeline, u sažetku prvog dijela bitno je istaknuti nastojanje autora u razjašnjavanju pojmova međunarodne političke ekonomije i međunarodnih gospodarskih odnosa, internacionalizacije proizvodnje, te utjecaja koji globalizacija ima na međunarodne gospodarske odnose. U nastavku autor ističe značenje uloge zlatnog standarda, kao jednog od najznačajnijih elemenata funkcioniranja globalnog gospodarstva, te konferencije u Bretton Woodsu, na kojoj je postignut sporazum o rješavanju poslijeratnih monetarnih i financijskih problema, koji je predstavljao temelj ekonomskih i financijskih odnosa u drugoj polovici 20. stoljeća, te njegova konačno sloma 1973. godine.

Model liberalne demokracije u unutrašnjim odnosima pojedinih država i model liberalnog internacionalizma u međusobnim odnosima članica postavljeni su kao temeljne odrednice funkcioniranja i nastanka Europske Unije, a njihovo prihvaćanje kao nit vodilja za sve zemlje aspirantice za članstvo. Kao

suvremene procese u Europskoj Uniji autor dotiče pitanje stvaranja Zajedničke vanjske i sigurnosne politike, te važnost usvajanja Ustava kao prijelomnog koraka u njenom razvoju te kao osnovnog jamstva daljnje egzistencije Unije.

Drugi dio knjige kroz sedam poglavlja ocrtava proces dugotrajnog putovanja Hrvatske u EU, prolazeći kroz period komunističke Hrvatske za vrijeme Tita kao "neupitnog lidera" koji je svojim autoritetom sve republike bivše Jugoslavije držao na okupu, raspada Jugoslavije, zatim period stvaranja suverene hrvatske države, rata, te uloge predsjednika Tuđmana kao "posljednjeg hrvatskog lidera". U tom periodu Hrvatska je vozila slalomsku vožnju od simpatije i naklonosti međunarodne zajednice pa sve do nepovjerenja, opreza i izolacije uzrokovanih, prema njihovom mišljenju, "autokratskim ponašanjem" predsjednika Tuđmana, neriješenim pitanjima vezanim uz Bosnu i Hercegovinu, te u novije vrijeme pitanjem povratka izbjeglica, te suradnje sa haškim sudom.

Unatoč svim teškoćama tranzicije i reformi u gospodarstvu, pravosuđu, funkcioniranju političkog sustava te suradnje s haškim sudom, autor ističe da je podrška hrvatske javnosti ulasku u EU prema prvim anketama prelazila i 80 posto, zatim se ustalila na nešto više od 70 posto, da bi tijekom 2004. godine bio zabilježen trend porasta euroskepticizma, što autor opravdava primjerom drugih tranzicijskih zemalja, gdje se približavanjem punopravnom članstvu razmjerno povećavao strah od teškoća koje bi se na tom putu mogle pojaviti.

Kroz poglavlje "Koristi i troškovi ulaska Hrvatske u EU" autor odgovara na gotovo svakodnevna pitanja koja se javljaju u Hrvatskoj javnosti na spomen euroatlantskih integracija. Ulaskom u EU i NATO, Hrvatska postaje sudionicom sustava kolektivne sigurnosti, zaštićena od eventualnih nestabilnosti u regiji, postaje predvodnica dugoročne strukture stabilnosti i suradnje na području Jugoistoka Europe, otvaraju joj se pretpristupni i strukturni fondovi EU (Program SAPARD, Fond ISPA), koje pametnim planiranjem treba nastojati maksimalno iskoristiti.

Kao najpovoljniji scenarij za Hrvatsku autor vidi završetak pregovora o *aquisu* u 2006. godini, primanje u punopravno članstvo početkom razdoblja 2008-2010. godine, kako bi njeni građani mogli glasovati na izborima za Europski parlament 2009., što bi osnažilo položaj Hrvatske u tom procesu, dajući mu demokratski legitimitet i olakšavajući ratifikaciju Ugovora o pristupanju.

Na Hrvatsku kao najrazvijeniju zemlju u regiji pojačan je pritisak EU da pomogne ostalim zemljama u njihovim nastojanjima za postizanjem gospodarske i političke stabilnosti. Međutim, ispunjavanje ove misije, prema autoru, ne ovisi isključivo o zemljama u regiji niti samo o Hrvatskoj, već i o razvoju najznačajnijih segmenata međunarodnih odnosa, a pogotovo u Europi i samoj EU i njenim odnosima sa SAD-om. Pritom su najznačajniji sljedeći elementi: euro-atlantsko partnerstvo, transatlantski odnosi, terorizam, odnosi s Rusijom, proširenje NATO-a i EU, stvaranje europske sigurnosti, stanje na

Sredozemlju, Bliskom istoku, Kavkazu i srednjoj Aziji, "osovina zla" (Iran, Irak i DR Koreja), odnos SAD, EU, Kina, te položaj SAD-a između pozicije lidera i hegemonu. Stabilna Hrvatska diktira tempo istočnog proširenja EU u subregiji, a posljedično i tempo prihvatanja načela liberalne demokracije u unutarnjoj te liberalnog internacionalizma u vanjskoj politici, što bi uvelike doprinijelo tome da se politički rivaliteti i interesi ne rješavaju na bojnopolju, već u proizvodnji bogatstava putem gospodarskog natjecanja i konkurencije, naglašava autor.

U zadnjem poglavlju knjige autor predstavlja *Strategiju ulaska Hrvatske u EU*, kao dio *Strategije međunarodnih odnosa Hrvatske* koja je izrađivana kao jedna od 19 dionica velikog strateškog projekta "Hrvatska u 21. stoljeću". Kao glavni cilj Strategije, navedeno je definiranje i ostvarivanje hrvatskih nacionalnih interesa u međunarodnim odnosima koji se na početku 21. stoljeća trebaju ostvariti ulaskom u punopravno članstvo EU i NATO-a, najkasnije između 2008-2010. godine, uključivanjem u proces uspostavljanja zone sigurnosti na području Jugoistočne Europe, unapređivanjem odnosa sa susjedima te najznačajnijim akterima međunarodnih odnosa, posebice SAD-om, ne zapostavljajući suradnju s Rusijom i NR Kinom.

Dugo putovanje Hrvatske u EU knjiga je za sve one čitatelje koji žele dobiti uvid u sustav vrijednosti koji poštuje i na kojem funkcionira Europska Unija, pripadnost Hrvatske europskom civilizacijskom krugu, povijesni pregled nastanka hrvatske države te procesa tranzicije na svim razinama, uključujući i onu u razmišljanju prosječnog hrvatskog čovjeka. Knjiga je to koja pruža objektivne informacije o trenutačnoj poziciji Hrvatske, pravim razlozima koji se skrivaju iza maske euroskepticizma, te naporima u procesu reformi koje su jednim dijelom još uvijek pred nama. Možda je autor kroz neka poglavlja ipak previše vodio računa o općenitim pojmovima i funkcioniranju globalnog gospodarstva, da bi se na kraju ipak iskristaliziralo njegovo polazno nastojanje – pružiti čitatelju argumentirana stajališta i aktualne informacije koje bi mu mogle poslužiti pri formiranju konačne odluke koju će iskazati na referendumu o članstvu Hrvatske u EU.

Dana Luša